

PARS I. DE NOTIONIBVS SOLI- TARIIS.

CAPVT I. DE NATVRA NOTIONVM.

§. 1.

Illud, quod intra animum rem repreäsentat, imo ipsa illa repræsentatio, dicitur *notio*, & Graece ex verbo *εἶδος* videre, *idea*; res vero, quae repræsentantur, *res objecta*, & si unitas vocabuli placet, *exemplum* (*).

§. 2.

(*) Ciceronis locutio est de inv. l. 2. *in mutum simulacrum ex animali exemplo veritatem transferre*. In genere enim exemplum est, quod imitandum vel vitanendum

A

§. 2. Tenere alicujus rei notionem est rem cognoscere. Facultas vero cognoscens est illa, quam Veteres dicunt intellectum; nam recentiores intellectum omnino dicunt facultatem sibi rem repraesentandi distincte.

§. 3. Facultas illa cognoscens, in quantum id negotium cognoscendi intra animum conficitur, cadit in significantissimam similitudinem visus naturalis.

Similitudo est sacratissima, atque adeo ad significantiam summam scientiam Dei crebro in S. Scriptura frequentata. Ceterum fere in omnibus linguis non modo verba simplicia videre & cernere pro cognoscere usurpanatur, sed & ex similitudine visus multitudo aliarum phrasium ad intellectum pertinentium sumta est, v. g. in lingua Latina, *providere, praevidere, &c. prospicere, respicere, dispicere, perspicere, circumspicere, attendere, acutum esse* (phrasis utique à ferro ad oculos, ab oculis translata ad animum) *decernere, contemplari, considerare, arbitrari* (*). Sicuti quoque huc pertinet verbum *eīdeiv videre* ex quo, *idea, īnpi, & ex eo īsw̄, historia, īsogēw.*

§. 4. In visu, qui fit per oculos corporales, distinguuntur res, quae cernuntur, & ocu-

lus, dum proponitur, ut ideo schesi mutata non modo autographa sive authentica, sed & apographa exempla dici possint.

(*) Continuo arbitretur (h. e. prospiciatur) *uxor gnato tuo* Plaut. Epid. II. 2. 82. *Hinc ego & buc & illuc posero, quid agant, arbitrariet* (h. e. videre) Aulul. IV. 1. 21. Nota quoque est locutio: *remotis arbitris, i. e. videntibus.*

lus, qui cernit. In animo, substantia simplici, haec distinctio vera non est, eoque minus, quod notio utique per se complectitur cogitationem. At licebit hic ea, quae revera disjuncta esse non possunt, haec tenus tantum cogitando distrahere. Igitur in oculi similitudinem cadet ipsa facultas cognoscens cogitando abstracta à notionibus.

Dei quoque summa omnium rerum scientia dicitur in S. Scriptura oculus Dei. Latinis aliquando ea facultas cognoscens, quam nos in nostra allegoria oculo substituimus, dicta est omnino *mens*, imo *mens animi* ut est praeter Catullum apud Plaut. Epid. IV. 1. 4. Aristoteles, qui aperte eandem allegoriam exponit, significacionem metaphorici illius oculi aut visus subjicit vocabulo ΝΟΥΣ: ὡς inquit, ἐν σώματι ὄψις, οὐτων τε
ἐν ψυχῇ.

§. 5. Notiones cadunt in similitudinem imaginum quasi oculo intelligentiae objectarum; sicut ordinata earum multitudo in similitudinem tabulae aut picturae.

Praeter Platonem, Aristotelem & alios animum cum tabula comparantes Apostolus Paulus nominat credentes Corinthios ep. 2 ad Cor. III, 3. epistolam scriptura distinctam, eorumque animos tabulas.

§. 6. Ipsum negotium perceptionis notio-
nis porro naturam ideae assumit, & porro per-
cipitur. Haec perceptio perceptionis, quasi
videamus nos videre, dicitur *conscientia* (sen-
su metaphysico) dicta ob hanc causam a Leibni-
tio *adperceptio*. Ea facultas cadit in similitudinem

oculi novi ejusmodi, cui ipsa retinae tabula, ejusque concussio per reflexionem objiceretur.

In tota vero hac comparatione intellectus cum visu illud in universum tenendum constanter est, prodigiosas facultates animi, cum sui conscientia perpetuo actuosi, cui ipse oculus instar bruti est instrumenti, ejusmodi esse, ut si ad explicationem penitioris naturae ventum est, similitudines imaginum, tabulae & oculorum repente evanescant.

§. 7. Residua factae perceptionis notio potest pergere percipi. Haec continuata perceptio, quasi pergaimus videre nos vidisse, dicitur *memoria*.

§. 8. Etiam Perceptio praeterita h. e. residua illius praeteritae perceptionis notio potest de novo percipi. Ac haec repetita perceptio perceptionis praeteritae, quasi revideamus nos vidisse, dicitur *reminiscensia*.

§. 9. Sunt notiones vividae, quae ita perstringentes sunt, ut animo conscientio se se ultra & per se repraesentent. Sunt aliae, quae non nisi vocatae veniunt. Nimirum voluntas hanc in cognoscendo partem habet, ut, sicut oculum corporalem ad res objectas claudere, tendere, aperire aut dirigere potest, sic quoque facultatem cognoscentem in notiones earumque rationes quam claudere, aperire, tendere aut obvertere possit.

§. 10. Ordinata multitudo notionum est similis tabulae aut picturae. Itaque negotium dedita opera mutandi, corrigendi, augendi aut confirmandi notionem notionibus, potest simile esse
nego-

negotio pictoris, qui imaginem corpoream ad lineamenta demenda, inducenda vel clariora facienda sub manum revocat. Hoc vero negotium in representatione notionis potest adesse vel abesse. Atque inde divisio notionum in notiones, in quibus nil quicquam negatur aut affirmatur, & in notiones, de quibus negatio vel affirmatio fit. Nos priori generi notionum, quas quanquam ex innumeris aliis notionibus compositas, tamen animus sibi representat sine ditta opera eas afficiendi, non possumus significantius nomen reperire, quam si eas dicimus *notiones solitarias aut coelibes*. Tum vero illas binas notiones, quae sociantur eo dedito consilio, ut altera alteram afficiat, dicemus *notiones sociatas* & uno nomine *cognitiones*. Nominatio haec magis magisque sepe probabit per compaginem libri reliquam.

CAPVT II.

DE ORTV NOTIONVM IN ANIMIS HOMINV M.

§. 11. **Q**ui animum nostrum nullo alicujus organi intervallo solo jussu voluntatis jussit ex nihilo prodire, eum per se certum est, posse quoque manu quasi contigua nullo instrumenti aut sensuum interventu in hunc eundem animum sive orientem sive jam existentem, notiones informare. Cujusmodi ortus rationem

A;

necessitatem